

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Lastenkodissa asuneiden musliminuorten
kokemukset: oman uskonnon merkitys lastenkodissa**

Abdikadar Mohamed Gelle

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

(210 op)

11 / 2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Abdikadar Mohamed Gelle	Sivumäärä 26 ja 2 liitesivua
Työn nimi: Lastenkodissa asuneiden musliminuorten kokemukset: oman uskonnon merkitys lastenkodissa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Kari Keuru	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Helsingin kaupungin vastaanottoyksikkö	
Tiivistelmä <p>Islam koskettaa yhä useampia yhteiskunnan sektoreita. Vaikka lastenkotien asiakkaat ovat entistä useammin muslimitaustaisia, ei muslimiperheiden toiveita, odotuksia eikä heidän suhtautumistaan lastensuojeluun ei ole tutkittu. Työskennellessäni eri lastenkodeissa huomasin lastenkodin henkilökunnalta puuttuvan tietoa islamilaisesta kulttuurista sekä muslimien kasvatuskulttuurista. Lastensuojelutyöntekijät ovat useasti tuoneet minulle esiin oman kyvyttömyytensä kohdata maahanmuuttajataustaisia asiakkaita. On epävarmuutta siitä, milloin pitää ottaa huomioon kulttuuri tai uskonto ja mitkä ovat asiakkaiden toiveet kulttuurin sekä uskonnon huomioimisessa. Huomasin myös kyseenalaistavani työmenetelmiä. Samalla minulle heräsi halu luoda uusia monikulttuurisia työmetodeja, jotka auttavat paremmin vastamaan muslimitaustaisten nuorten tarpeisiin lastenkodissa.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda entistä vahvemmin lastenkodin arkeen monikulttuurisia työvälineitä. Kehittämistyöni lähtökohdaksi ovat yhdeksän vuoden työkokemukseni lastensuojelutyöntekijänä ja tuona aikana tehdyt havainnot muslimitaustaisista lastensuojelun asiakkaista. Haluan tuoda näkyväksi erilaisia tapoja tulkita ja toimia moninaistuvan asiakaskunnan kohtaamisessa.</p>	
Asiasanat Islam, lastensuojelu, työmenetelmä, monikulttuurisuus, lastenkoti	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Abdikadar Mohamed Gelle	Number of Pages 26 Appendices: 2
Title Muslim children in child caring institutions: significance of own faith in child welfare	
Supervisor(s) Kari Keuru	
Subscriber and/or Mentor Helsinki child caring institution	
Abstract <p>Increasingly greater parts of society are coming to contact with Islam. There haven't been any studies about the expectations and wishes of Muslim families eventhough clients in child caring institutions are more often children with Muslim backgrounds. When I was working in child caring institution I came to realisation people working in child welfare are lacking knowledge of Islamic culture and the way children are upbrought among Muslims. It was common I have had staff in child caring units coming to me and telling about their inability to know how to work with Muslim clients. They have insecurities when to take into account clients religion and culture and what to do with Muslim clients wishes and requests. It came to a point when I started to questioning about the methods being used. It gave me a motivation to start to create new methods wich would take more into account the needs of Muslin clients.</p> <p>Objective of this thesis is to bring more verstatile multicultural instruments in to the everyday life in child caring units. Basis of my desire to do this thesis come from my 9-year experience working in child caring units and from the observations I made during those years. My wish is to be able to bring different ways to interpret and function with child welfare patronage wich is ever evolving and changing constantly.</p>	
Keywords Islam, Muslim clients, child caring institutions,	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	5
2.1. Tutkimuksen tavoite	8
3 ISLAM	8
3.1 Muslimit Suomessa	9
4 HUOSTAANOTTOA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ	11
5 KULTTUURISENSITIIVINEN TYÖOTE	12
6 HELSINGIN KAUPUNGIN VASTAANOTTOYKSIKÖT	15
7 HAASTATTELUMENETELMÄ	16
7.1 Haastattelun tulokset	18
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	20
LÄHTEET	23
LIITTEET	26

1 JOHDANTO

Islam koskettaa yhä useampia yhteiskunnan sektoreita. Vaikka lastenkotien asiakkaat ovat entistä useammin muslimitaustaisia, ei muslimiperheiden toiveita, odotuksia eikä heidän suhtautumistaan lastensuojeluun ei ole tutkittu.

Syynä tähän saattaa olla sosiaalityön vahva kytkentä kansallisvaltion rakenteisiin sekä yleiseen periaatteeseen, joissa korostuu kansalaisten homogeenisuus. (Anis 2008, 14).

Lastensuojelussa keskeinen tavoite on lapsen hyvinvoinnin edistäminen. Lastenkodeissa tähän tavoitteeseen pyritään erilaisin keinoin. Lastenkoti on lasten koti, jossa lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan. Lastenkodissa pyritään muodostamaan korjaavia kiintymyssuhteita hoitaviin aikuisiin, erityisesti omahoitajaan. Samalla lastenkoti on myös laitos, joka antaa lastenkodille kasvuympäristönä aivan erityiset piirteet. Laitokseen sosiaalisena ympäristönä liittyy ihmissuhteiden katkeaminen monista eri syistä.

Laakso (2009, 57) ymmärtää lastenkotityön toimintana, jota säätelevät ja ohjaavat sekä lainsäädännölliset ja hallinnolliset normit että lastenkotikohtaiset, institutionaaliset sekä yleiset lapsiin ja lastensuojeluun liittyvät ideologiset painotukset. Lastenkotityön laatuun kiinnitetään yhä enemmän huomiota. Erilaiset projektit ja hankkeet kertovat kehittämisen tarpeesta lastensuojelun kentällä.

Lastensuojelutyöntekijöiden on kyettävä kehittämään asiantuntijuuttaan erilaisiin kulttuureihin, alakulttuureihin ja vaihteleviin elämäntapoihin jakautuvassa todellisuudessa. (Mutka 1998, 178-179; Juhila 2006, 48.)

Lastensuojelutyöntekijät käyvät läpi erilaisia kehitymis- ja oppimisprosesseja muuttuvassa toimintaympäristössä. Lait, ohjeistukset ja käytännöt kulkevat usein kohdatun muutoksen jäljessä. (Anis 2008, 14.)

Työskennellessäni kymmenen vuoden ajan eri lastenkodeissa huomasin lastenkotien henkilökunnalta puuttuvan tietoa islamilaisesta kulttuurista sekä

muslimeiden kasvatuskulttuurista. Lastensuojelutyöntekijät ovat useasti tuoneet minulle esiin oman kyvyttömyytensä kohdata maahanmuuttajataustaisia asiakkaita. Näin työntekijöissä epävarmuutta siitä, milloin pitää ottaa huomioon kulttuuri tai uskonto ja mitkä ovat asiakkaiden toiveet kulttuurin sekä uskonnon huomioimisessa. Välillä oli huomattavissa, että kun työntekijöillä ei ollut tietoa nuoren kulttuurista, tavoista sekä uskonnon merkityksestä nuoren elämässä. Tällöin työntekijät saattoivat toimia omien ennakkoluulojen varassa ja tämä hankaloitti vuorovaikutteista asiakastyötä.

Huomasin myös kyseenalaistavani työmenetelmiä. Mutka (1998) nostaa esille, että sosiaalityön tieteellistymisen rinnalla on tiedostettu ammattilaisten hiljaisen kokemuksellisen tiedon ja sen dokumentoinnin tärkeys.

Opinnäytetyöni lähtökohtana ovat yhdeksän vuoden työkokemukseni lastensuojelutyöntekijänä ja tuona aikana tehdyt havainnot muslimitaustaisista lastensuojelun asiakkaista. Haluan tuoda näkyväksi erilaisia tapoja tulkita ja toimia moninaistuvan asiakaskunnan kohtaamisessa.

Kokemusteni vuoksi halusin etsiä ja tuottaa tietoa muslimiasiakkaista sekä tähän työalueeseen liittyvistä erityiskysymyksistä, lastensuojelun ohjaajien työkäytännöistä, tulkinnoista sekä asiakkaiden kokemuksista. Sijoitukseen vaikuttaneita syitä en tule käymään läpi, koska se ei ole opinnäytetyön tarkoitus..

Lähestyn islamia uskomusjärjestelmänä, joka kytkeytyy monin tavoin ihmisten arkipäivään erilaisissa kulttuurisissa ja sosiaalisissa viitekehyksissä. Tästä syystä tutkimuksen kohteena ei ole niinkään islamin olemus, vaan pikemminkin hyvin eri tavoin uskontoaan harjoittavat muslimit, jotka elävät erilaisissa konteksteissa.

Kehittämistyöni kontekstina on lastensuojelu, mutta useimmat tarkastellut kysymykset koskettavat lastensuojelutyötä laajemmin. Opinnäytetyön tarkoitus onkin tuoda suomalaiseen lastensuojelutyöhön vahvemmin monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttoon liittyviä teemoja.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

Hämmentyminen erilaisuuden kohtaamisessa voi estää ihmisen kohtaamista yksilönä. Julkisessa keskustelussa ja mediassa islam näyttäytyy usein yksiulotteisena ja konflikteihin sidottuna uskontona. Tämä kuva on hyvin kaukana siitä arjesta missä muslimit elävät. Toki ulkoapäin tuleva, usein kielteinen kuva vaikuttaa ihmisten ja yhteisöjen arkeen. Olennaisempia kuitenkin ovat arkielämän haasteisiin, kuten lasten arvokasvatukseen, toimeentuloon ja muuhun tavalliseen elämään liittyvät ilot ja surut.

Daneshpourin (1998) mukaan muslimit lähtökohtaisesti haluavat ratkaista perheen ongelmat perheen sisällä ilman ulkopuolisten apua. Yksityisasiosta keskustelemista ulkopuolisten kanssa pidetään yleensä häpeällisenä, koska ongelmat ymmärretään perheen epäonnistumisena vastata jäsentensä tarpeisiin. Vanhoja tapoja tai kulttuureita ylläpitäville perheille tulisivat antaa mahdollisuus säilyttää arvokkuutensa ottamalla heidät mukaan päätöksentekoon. Perhe voi kokea ongelmien esittämisen ulkopuoliselle turhauttavaksi ja voimattomaksi. Tätä lisää entisestään mahdollisesti epäily siitä, etteivät lastensuojelun työntekijät ymmärrä heidän perheen kulttuuritaustaansa ja uskontoaan.

Asiakaskunnan kulttuurinen monimuotoistuminen on yksi muutosta aiheuttavista tekijöistä lastensuojelutyössä. Lastenkotiohjaajilta vaaditaan - ja he myös itse kokevat tarvitsevansa - parempia valmiuksia kohdata erilaisia taustoja ja tarpeita omaavia asiakkaita. Uudenlaisia ilmiöitä kohdatessaan lastensuojelutyöntekijät voivat hakea ratkaisuja, tietoa ja välineitä esimerkiksi kulttuurien tuntemuksesta, erilaisista työmenetelmistä tai arvoista ja ideologioista. (Anis 2008, 15.)

Nopeasti vaihtuvat tilanteet haastavat ohjaajia kohtaamaan muutoksen ja siihen liittyvän kehityksen myötä uudenlaisen asiakaskunnan entistä poikkeavine tarpeineen. Ulkoapäin asetetut vaatimukset sekä ohjaajien omat pyrkimykset suoriutua tehtävistään tarkoituksenmukaisella tavalla johtavat tilanteeseen, jossa tarkastelun kohteena ovat myös ohjaajien valmiudet kohdata kulttuurisesti

erilaiseksi kokemiaan asiakkaita. Ohjaajat voivat joutua työssään suoriutumaan sellaisesta tehtävistä, joihin he eivät ole voineet varautua.

Helsingissä maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat suhteellisesti kantasuomalaisia nuoria useammin lastensuojelun asiakkaina. Maahanmuuton yleistyessä myös muslimitaustaisten nuorten osuus sosiaalityön ja lastensuojelun asiakkaista kasvaa ja tämä haastaa lastensuojelun palvelujärjestelmää. (Anis, 2008, 11.)

Pahimmillaan tämä voi aiheuttaa erilaisten kulttuurisidonnaisten perhe- ja kasvatuskäsitysten sekä uskonnollisten erojen kärjistymisen. Lastenkodit käyvät siis tällä hetkellä läpi monenlaisia muutoksia, joista yksi suurimpia on nimenomaan asiakkaiden muuttuminen entistä monikulttuurisemmiksi ja moniuskontoisemmiksi.

Känkäisen & Pösön (2008, 566) tutkimuksessa kävi ilmi, että vähemmistöön kuuluvat nuoret ovat eri maissa tehtyjen vertailujen mukaan keskimääräistä useammin lastensuojelun piirissä kuin valtaväestön kuuluvat nuoret. Myös Suomessa on huomattu samansuuntaista kehitystä. MTV3 uutisoi 7.11.2012 lasten huostaanottopäätöksiin kohdistuvan entistä useammin maahanmuuttajataustaisiin perheisiin. MTV3 julkaisi (2012) selvityksen, jonka mukaan viidesosa Helsingin hallinto-oikeudessa tehdyistä huostaanottopäätöksistä koskee maahanmuuttajataustaisia perheitä. Hallinto-oikeuden alueeseen kuuluvat Uusimaa ja Itä-Uusimaa. Lastenkoti ei ole koskaan irrallinen muusta yhteiskunnasta. Lastenkoti muuttuu jatkuvasti yhteiskunnan kehityksen mukana (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 14).

Varsinkin suurissa kaupungeissa asuu suuria muslimiyhteisöjä, joiden vuoksi niin koulussa, työpaikoilla kuin muualla yhteiskunnassa on kasvava tiedontarve islamista. Tästä huolimatta työntekijöiden työnhallintaan liittyvät työvälineet eivät ole lisääntyneet tai kehittyneet tarpeeksi kasvavan asiakaskunnan myötä. Uusia tapoja toimia ei voi omaksua ilman oppimista, jota puolestaan voidaan pitää sekä yksilöllisenä että sosiokulttuurisena ilmiönä (Hakkarainen; Wenger 1998.). Lastenkodit sekä erilaiset perhepalvelut perustuvat suomalaiselle perhekäsitykselle. Perheillä on näissä oletuksissa tietty rakenne ja koko sekä

kulttuurisesti määrittävät perhejäsenten väliset roolit (Alitolppa-Niitamo & Söderling & Fågel 2005, 49).

Lastenkodit ovat siis hyvin suomalaiskeskeisiä eivätkä juuri ota huomioon eri kulttuureista tulevien perheiden erityistarpeita. Kuitenkin muslimitaustaisten asiakkuus lastensuojelussa tuo mukanaan ilmiöitä, joita on myös tarkasteltava nuoren etuun liittyvistä arvolähtökohdista. Lastenkasvatus, sekä yhteiskunnan oikeus puuttua perheen asioihin vaihtelevat huomattavasti eri maissa. (Anis 2008, 15.)

Pohjoismaissa lapsi nähdään vahvana itsenäisenä toimijana, jonka toiveet ja mielipiteet pidetään erillään vanhempien näkökulmasta. Monissa niissä maissa, joista Suomeen suuntautuu maahanmuuttoa, vallitsee kuitenkin yhteisöllisempi kulttuuri, jossa lapsen asema nähdään vahvasti osana perhettä. (Broberg & Almqvist & Tjos 2000.)

Vaikka Suomessa pidetään itsestään selvyytenä, että lapsi on itsenäinen ja omia oikeuksia ajava toimija, niin tämä on kuitenkin myös Suomessa aika uusi ajattelu. (Broberg & Almqvist & Tjos 2000.)

Elämäntapojen ja arvojen törmäys vaikuttavat herkästi juuri nuoriin, jotka elävät muutenkin jatkuvassa muutoksessa olevassa ympäristössä.

Muslimeille uskonto on keskeinen asia, joka säätelee enemmän tai vähemmän koko elämää. Vaikka muslimiperheet ovat taustoiltaan ja tarpeiltaan hyvin moninainen ryhmä, löytyy heille kuitenkin yhteisiä selittäviä asioita uskonnosta.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 5. pykälän mukaan viranomaisilla on velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta. Lastenkodissa tämä tarkoittaa musliminuorten erilaisten tarpeiden huomioimista sekä käytäntöjen ja perheen toimintakulttuurin yhteensovittamista (Lammi-Taskula & Karvonen & Ahlström 2009, 177).

Lastensuojelun työntekijät saattavat luulla muslimiperheen kanssa kohtaamansa vuorovaikutusongelmat uskonnosta tai kulttuurista johtuviksi, kun taas muslimiperheen näkökulmasta ongelmana saatetaan nähdä lastenkodin

tiukat käytännöt. (Huttunen 2005, 34-35.) Valta määritellä kulttuurisesti hyväksyttävät asiat näyttävät siinä eri tavoin eri ihmisille.

Lastensuojeluun liittyy aina vahvasti lapsilähtöisyys sekä lapsen osallisuus. Lainsäädännön perusteella nuoren pitää olla mukana asioidensa päätöksenteossa. Musliminuorelle omien tapojen ja normien edes osittainen säilyttäminen voi olla hänen identiteettinsä kannalta hyvin tärkeä asia. (Alitolppa-Niitamo & Söderling & Fågel 2005, 37.)

Lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteillä monia tilanteita voitaisiin hoitaa ilman lastensuojelun huostaanottoa. Perheiden vaikeuksia ja konflikteja ei voida ehkäistä pelkästään lastensuojelulla, vaan kaikille lapsiperheille tarkoitettuja matalankynnyksen palveluja on pyrittävä lisäämään. (Anis 2008.)

2.1. Tutkimuksen tavoite

Nuoren identiteetti on monimutkainen ja altis muutoksille. Nuoret eivät koskaan ole ”pysähdyksissä”. Siten lastensuojelun asiakkaiden ja heidän perheittensä ongelmat ja niiden ratkaisut ovat viime kädessä yksilöllisiä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarjota perustietoa sekä tarkastella lastensuojeluun liittyviä kysymyksiä monikulttuurisesta näkökulmasta. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on myös selvittää, toivovatko musliminuoret lastenkodin ottavan huomioon heidän uskontonsa.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa lastensuojelun työntekijöille ymmärrystä monikulttuuristen asiakkaiden kohtaamisesta. Sen pohjalta voidaan kehittää monikulttuurista asiakaspalvelutyötä sekä henkilöstön että asiakkaan näkökulmat huomioiden.

3 ISLAM

Islam on tällä hetkellä maailman toiseksi suurin ja sen vaikutusalue ulottuu Pohjois- Afrikasta läpi Lähi-idän ja Keski-Aasian aina ja Kiinaan saakka. (Hämeen-Anttila 2001, 47.)

Islam on uskonto ja elämäntapa, joka näkyy muslimien jokapäiväisessä elämänrytmissä, tästä esimerkkinä muslimien tavat ruokailla, kätellä tai pukeutua. Kaikissa näissä tilanteissa voi havainnoida islamin vaikutuksen. Muslimina olemiseen kuuluu paljon velvollisuuksia ja näistä tärkeämmät ovat: päivittäiset rukoukset, paasto ramadan-kuukauden aikana, säännölliset almuverot köyhille sekä ainakin kerran tapahtuva pyhiinvaellusmatka Mekkaan, joka sijaitsee Saudi-Arabiassa. Tähän kun lisätään uskontunnustus, niin se kattaa tärkeimmät islamin peruspilarit (Hämeen-Anttila 2001, 34).

Islam on monimuotoinen ja moniarvoinen uskonto, joka pitää sisällään erilaisia kulttuurisia vaikutteita. Jokainen yhteisö on perinteisesti tuonut mukanaan omat historialliset tapansa ja kulttuuriperintönsä, joita usein pidetään osana heidän islamilaista identiteettiään ja kulttuuriaan. (Hämeen-Anttila 2001, 48).

Eroavaisuudet löytyvät koraanin tulkinnassa ja uskonnon yksityisyydessä tai poliittisuudessa. Ne vaihtelevat paljon eri muslimiyhteisöissä. (Hämeen-Anttila 2001, 48.)

Erot uskon syvyydessä tai siinä, miten uskonto vaikuttaa yksilön elämään, ovat yhtä suuria kuten esim. kristittyjen keskuudessa. Se miten islam määritellään Somaliassa voi erota merkittävästi siitä miten se määritellään vaikkapa Indonesiassa. Tietyissä kulttuurissa tai paikassa tehdään asiat yhteisesti ja alueen asukkaiden kesken sopimalla tavalla.

Islamilainen kulttuuri on myös vahvasti läsnä muslimien arjessa ja juhlissa, lasten kasvattamisessa, pukeutumisessa, ruokailuun ja teurastukseen liittyvissä käytännöissä, terveyteen, sairauteen, parantamiseen ja terveydenhoitoon liittyvissä käsityksissä ja käytännöissä sekä uskonnollis-kulttuurisissa tavoissa.

3.1 Muslimit Suomessa

Martikaisen (2006) mukaan muslimien historia Suomeen alkoi jo 1800-luvulla Venäjältä muuttaneiden tataareiden liikehdinnän myötä. Näkyvä osa suomalaista yhteiskuntaa huomasi muslimit kuitenkin vasta 1990-luvulla, kun muslimien määrä alkoi kasvaa nopeasti Suomen alkaessa vastaanottamaan turvapaikanhakijoita. Valtaosa muslimeista asuu pääkaupunkiseudulla. (Martikainen 2006,101.)

Etniseltä ja kansalliselta taustaltaan Suomen muslimit ovat hyvin monikulttuurinen ryhmä. Suurimmat ryhmät ovat somalit, arabit eri maista, bosnialaiset, Kosovon albaanit, turkkilaiset ja kurdit. (Martikainen & Sakaranaho 2011, 103.)

Saila Kujanpää toteaa, että islamin yleistyminen Suomessa on lisännyt tarvetta dialogille muslimien ja ei-muslimien välillä sekä tarvetta ymmärtää islamia uskontona. Toisaalta suomalaisten muslimien pitää pohtia, kuinka tulkita islamia uudessa ympäristössä ja sovittaa islamilaiset käytännöt osaksi yhteiskuntaa, jossa eletään. (Kujanpää 2009, 66.)

Muslimit ovat historian saatossa onnistuneet hyvin sovittamaan uskontonsa uusiin kulttuureihin ja paikkoihin. Islam ei ole pelkästään maahanmuuttajien uskonto, vaan saattaa hyvin olla, että muslimi on myös syntyperäinen suomalainen eli islamiin palannut, kuten muslimit sitä kutsuvat. Tämä perustuu islamilaiseen traditioon, jonka mukaan kaikki ihmiset syntyvät luonnolliseen tilaan. Islam on uskonto, joka vastaa ihmisen luonnollista uskoa. Tämän takia siihen palataan, ei käännytä. Islamin kääntyneiden määrästä ei ole Suomessa tehty vielä tarkkaa tutkimusta.

Suomessa toimii lukuisia islamilaisia moskeijoita ja yhdyskuntia, jotka ovat usein jäsenmäärältään melko pieniä Tyypillisesti niiden toiminnasta vastaa jokin tietty etninen ryhmä, vaikka esimerkiksi somalialaiset saattavat liikkua sujuvasti eri moskeijoiden välillä. (Martikainen & Sakanraho 2011, 104.)

Muslimit saattavat päältäpäin vaikuttaa yhtenäiseltä heterogeeniseltä ryhmältä. Kulttuurit ovat islamilaisen maailman sisällä kuitenkin moninaisia. Muslimeille saattaa olla kuitenkin islamin vaikutuksesta muodostunut eräitä yhdistäviä tekijöitä.

Muslimit ovat yhteisökeskeisiä ja tästä syystä perhe on suomalaista ydinperhettä selvästi laajempi. Perhejärjestelmä on hallitsevasti patriarkaalinen ja perustuu laajennettuun perheeseen, johon luetaan mukaan isovanhemmat, vanhempien sisarukset ja serkut. Traditioihin ja erilaisten tärkeiden tapauksien juhlintaan perheissä liittyy usein uskonnosta lähtöisin olevia vaikutteita. (Tiilikainen 2004 & Daneshpour 1998, Akar.)

Todellisuudessa yksilö- ja perhekohtaiset tilanteet ovat hyvin monenlaisia ja yhteen niputtamisen sijaan saattaa olla helpompi löytää erottavia kuin yhdistäviä tekijöitä (Känkänen & Immonen-Oikkonen 2009, 175).

4 HUOSTAANOTTOA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Jokaisella lapsella on oikeus elää turvallisessa ympäristössä. Lastensuojelulaki määrää, että lapsi pitää ottaa huostaan, jos lapsen terveys tai kehitys on vakavassa vaarassa eikä tilanteeseen voida vaikuttaa muilla keinoilla. Vaara voi johtua siitä, että lapsesta ei pidetä huolta, olosuhteet ovat turvattomat tai lapsi itse tekee jotain sellaista, joka on vahingollista hänelle itselleen. Huostaanotto tarkoittaa sitä, että sosiaaliviranomaiset ottavat vastuun lapsen huolenpidosta ja kasvatuksesta. (Saastamoinen 2010, 352.)

Lapsen sijoitusmuodot ovat perhehoito, ammatillinen perhekoti, laitoshuolto tai muu lapsen tarpeiden mukainen sijaishuolto. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää myös muutoin kuin edellä kuvatuin muodoin riittävien perusteluiden vallitessa. (Saastamoinen 2010, 7.)

Lapselle pyritään valitsemaan hänen tarpeisiinsa parhaiten vastaavalla sijaishuoltopaikalla. Lastensuojelulaissa ei ole tarkemmin säännelty sitä, mikä sijaishuollon muoto kussakin tilanteessa tulee kyseeseen eikä sijaishuoltopaikan valinnassa myöskään lapsen iällä ole lähtökohtaisesti merkitystä, vaan kyse on aina lapsikohtaisesta harkinnasta. (Saastamoinen 2010, 27.)

Lapsen sijoittava kunta on vastuussa siitä, että lapselle valitaan hänen tarpeisiinsa parhaiten vastaava sijoituspaikka ja että sijaishuoltopaikka on

sellainen, jossa lapsen tarpeenmukainen hoito voidaan järjestää. Keskeisenä tekijänä sijaishuollon muodon sekä sijaishuollon paikan valinnassa ovat lapsen edun ja yksilöllisyyden huomioiminen. (Saastamoinen 2010, 27.)

Huostaanottopäätöksen tekee lapsen asioita vastaava sosiaalityöntekijä. Lastensuojelulaki velvoittaa selvittämään lapsen mielipidettä ja tätä varten lapselle on varattava mahdollisuus tulla kuulluksi. (Saastamoinen 2010, 25.)

5 KULTTUURISENSITIIVINEN TYÖOTE

Nopeasti moninaistuvassa yhteiskunnassa tarvitaan työkaluja muutosten kohtaamisessa ja monikulttuuristen perheiden erityistarpeiden huomioimisessa. Lastensuojelu on keskeisessä asemassa perheen tukemisessa, mikä edellyttää myös lastenkodeilta sitoutumista monikulttuuristen hyvinvointi palvelujen tuottamiseen. (Alitolppa-Niitamo & Söderling & Fågel 2005, 49.)

Ohjaajat tarvitsevat valmiuksia toimia monikulttuurisessa toiminta ympäristössä. Mikäli työntekijät tiedostavat asiakkaan kulttuurin, sitä voidaan käyttää työvälineenä. Monikulttuurisille perheille suunnatuilla palveluilla tulee eri tavoin esille yksityiskohdat siitä, kuinka kulttuuriset eroavaisuudet olisi otettava huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Tässä luvussa käsittelen tätä teemaa kulttuurisensitiivisyyden teorian näkökulmasta.

Ihmisen kunnioittamiseen kuuluvat hänen arvojensa, uskontonsa ja uskomustensa kunnioittaminen, mutta myös itsemääräämisoikeuden ja yksilön vaikutusmahdollisuuksien edistäminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, 11-12.)

Pakaslahden ja Huttusen mukaan kulttuurinen herkkyys edellyttää henkilökunnalta eri kulttuurista tulevan ihmisen arvostamista, omaa avoimuutta, empatiaa, halukkuutta kuunnella ja käydä dialogi. Monikulttuuriseen kohtaamiseen tarvitaan sekä herkkyyttä että tietotaitoa. (Pakaslahti & Huttunen 2010, 7.)

Herkkyydellä tässä tapauksessa tarkoitetaan ohjaajan kykyä nähdä asiakkaan kulttuurinen ulottuvuus, sekä taitoa olla dialogisessa suhteessa vieraasta kulttuurista tulevan nuoren kanssa hyödyntäen siinä mm. kulttuuritietoja.

Ensimmäiset askeleet kohti kulttuurisensitiivistä työtettä ovat kohtaaminen, tietoisuus sekä moninaisuus. Moninaisuus tarkoittaa ihmisten eroavaisuutta pitäen sisällään myös erilaiset uskomusjärjestelmät, kulttuurin, kielen, uskonnon, arvot, asenteet, normit ja perinteet. Tietoisuudella tarkoitetaan sitä, että ihmisen täytyy ensin olla tietoinen omasta kulttuurisesta taustastaan ja sen jälkeen uuden kohdattavan kulttuurin ulottuuksista. Kolmas tärkeä huomio kulttuurisensitiivisessä työotteessa on kohtaaminen, eli täytyy kyetä muodostamaan kontakti vieraasta kulttuurista tulevan ihmisen kanssa. Pääpainon pitää kuitenkin olla enemmän yksilöllisissä tekijöissä kuin kulttuurisissa tekijöissä. (Alitolppa-Niitamo & Söderling & Fågel 2005, 168.)

Anisin (2008) mukaan puhuttaessa monikulttuurisuudesta käsitteenä voitaisiin puhua moninaisuudesta, joka pitää sisällään kaikenlaisen erilaisuuksien moninaisuuden: eri kulttuuritaustat, etniset taustat, sukupuolen, seksuaaliset vähemmistöt, erikieliset ja –uskontoiset. (Anis 2008, 22.)

Kulttuurinen sensitiivisyys puolestaan käsittää empatian, kommunikaatiotaidot, luottamuksen, hyväksynnän sekä soveliaisuuden käsitteet. Puhuttaessa kulttuurisesta sensitiivisyydestä pitää se myös sisällään työntekijän tietoisuuden omista asenteistaan ja arvoistaan, jotka ohjaavat hänen ajatteluaan.

Kulttuurisensitiivinen työote on työntekijän tietoisuus omista oletuksistaan, arvoistaan ja ennakkoluuloistaan sekä niiden vaikutuksesta omassa työskentelyssä. Se on myös työntekijän eri osa-alueiden kehittämistä ja kehitystarpeen myöntämistä

Kulttuurisensitiivinen työorientaatio ei korosta pääväestön tai etnisten vähemmistöjen kulttuurien eroja, vaan osaa myös huomioida kulttuurien samankaltaisuuksia. (Alitolppa-Niitamo & Söderling & Fågel 2005, 168–169.)

Tietoisuus eri kulttuureista ei vielä takaa ymmärrystä, vaan kuten muissakin asiakastilanteissa, kuunteleminen, läsnä olemisen sekä kunnioittamisen tärkeyttä ei voida koskaan korostaa liikaa. Olipa kyseessä monikulttuurisesta

perheestä tuleva asiakas tai eri uskontokuntaan kuuluvasta asiakkaasta, on avain hyvään kohtaamiseen aina kuunteleminen, havaitseminen ja moniammatillisen työryhmän hyödyntäminen. (Anis 2008, 100.)

Ohjaajien kulttuurinen tietoisuus herää tunnepitoisten tilanteiden myötä. Työntekijöiden positiivinen asenne sekä avoin suhtautuminen vieraasta kulttuurista tulevia ihmisiä kohtaan vahvistavat kulttuurista tietoisuutta. On muistettava, että ohjaajan ammattitaito on hankittu ihmisten kanssa työskentelyyn, eivätkä monikulttuuriset asiakkaat ole sen erilaisempia.

Anis (2008) nostaa esille erään tärkeän seikan, mihin olen myös itse kiinnittänyt huomiota työskennellessäni lastenkodissa. Lastensuojeluun sisältyy eräänlainen kaksoisvaatimus, jossa työntekijän pitää samanaikaisesti sekä kohdella tasa-arvoisesti, että huomioida eroja. Sosiaalialalla sekä muissakin virastoissa työskentelevät helposti myös unohtavat oman valta-asemansa asiakkaaseen. Työntekijä on aina asemassa, jossa hän käyttää tiettyä valtaa työssään, halusi tämä sitä tai ei. Monikulttuuristen asiakkaiden parissa työskenneltäessä sensitiivinen työmenetelmien havainnointi ja oma suhtautuminen asiakkaaseen nousevat erityisen tärkeiksi. Henkilökunnan päätöksen teossa saattaa esiintyä rakenteellista syrjintää jos päätöksenteossa normina on tietty ”suomalaisuus”.

Moninaistuvassa Helsingissä kulttuuritaito nousee asiakastyössä yhtä tärkeäksi kuin kielitaito. Forsanderin (1994) mielestä työntekijä jolla on kulttuuritaito, on tietoinen omasta kulttuurisesta taustaan ja kykenee ottamaan huomioon toisen osapuolen kulttuurisen viitekehyksen.

Kulttuurisella tietoisuudella Forsander tarkoittaa kunkin henkilön omaa kulttuurista identiteettiä ja kulttuurihistoriaa. Tieto eri kulttuureista saattaa helpottaa työntekijöiden kykyä ottaa huomioon asiakkaan erilaiseen kulttuuriin kuuluvia uskomuksia ja tapoja sekä mahdollistaa henkilökunnan empaattisemman suhtautumisen asiakkaaseen. (Forsander 1994, 55.)

Kulttuurisensitiivisyys toimii siis tärkeänä viitekehyksenä. Arvopohjassa ja työmenetelmien valinnassa tulee huomioida kulttuurien erityispiirteet, niitä kunnioittaen ja arvostaen. Työntekijän tulee avoimesti edustaa omaa kulttuuriaan ja rikastuttaa näin omalta osaltaan kulttuurien välistä vuoropuhelua.

Työntekijän rohkeus tuoda esille omaa kulttuuriaan ei kuitenkaan tarkoita muiden kulttuurien väheksymistä. Uteliaisuus, avoimuus sekä uusien asioiden oppiminen antavat avaimet kulttuurisensitiiviseen työskentelyyn.

Kulttuurisensitiivisessä työtöteessä pitää huomioida nuoren mahdollisuudet säilyttää yhteydet omaan kulttuuriin ja yhteisöön. Erilaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ovat suuremmassa vaarassa syrjäytyä, mikäli heidän yhteyttään omaan sukuun ja kulttuuriin ei haluta tai kyetä tukemaan. Perhe, suku ja oma kulttuuri tulisi pyrkiä näkemään ennen kaikkea voimavaroina asiakkaan elämässä. (Anis 2008, 49–50.)

Lastenkodintyötä luonnehditaan yleensä asiakaslähtöiseksi, jossa työtä ohjaavat perheen tarpeet. Kulttuurisensitiivinen työote tuo kuitenkin omat elementtinsä, jotka lastenkodin ohjaajien on tärkeä huomioida. Kulttuurista kohtaamista Suomessa tutkinut Tuula Tuokko toteaa tutkimuksessaan (2007), että kulttuuriseen kohtamiseen vaikuttavat ennakkoluuloja lisäävästi tiedon puute, pelot tuntematonta kohtaan ja aikaisemmat negatiiviset kohtaukset ja niistä muodostuneet ennakkoluulot sekä tiedotusvälineet, erityisesti rikostilastot. Tärkeintä onkin ohjaajan kehittyminen tunnistamaan ja tarvittaessa puuttumaan rasismiin ja muihin syrjinnän muotoihin.

6 HELSINGIN KAUPUNGIN VASTAANOTTOYKSIKÖT

Helsingin kaupungin vastaanotto toiminta koostuu kolmesta vastaanottolaitoksesta: Malminkartanon vastaanotto, Kallion vastaanotto ja Herttoniemen vastaanotto. Vastaanotto-osastojen tehtävänä on turvata lapsen tilanne, tukea lasta ja perhettä, sekä arvioida lapsen kokonaistilannetta yhteistyössä eri tahojen kanssa. Kullakin osastolla työskentelee vastaava ohjaaja sekä 7 ohjaajaa. Kaikilla osastoilla on 6 asiakaspaikkaa. Asiakkaat ovat 13-17 -vuotiaita erilaisissa kriisitilanteissa olevia lapsia. Asiakkuus osastolla perustuu aina lastensuojelulain mukaiseen sijoituspäätökseen. Sijoituksen aikana tehdään suunnitelma lapsen hoidosta, huollosta ja mahdollisesta jatkosijoituksesta. Suunnitelma tehdään yhteistyössä lapsen perheen, lapsen ja

vastuusosiaalityöntekijän sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. (Helsingin kaupunki 2015.)

Lastenkoti on erityinen lapsen ja nuoren kasvuympäristö ja elinympäristö, jonka lapsi jakaa yhdessä työntekijöiden ja lastenkodin muiden lasten ja nuorten kanssa. Lapset jakavat arkisen elinympäristön tiloina sekä yhdessä elettyinä elämänvaiheena ja sen aikana jaettuina kokemuksina. Sijoitukset ovat lyhytaikaisia ja arviointi pyritään suorittamaan kahdessa kuukaudessa. Merkittävä osa lapsista palaa takaisin kotiin. Laitoksissa työskentelee työn tukena erityissosiaalityöntekijä ja psykologi. Lapselle nimetään aina omaohjaaja-työpari.

Lastenkodin arjesta on tehty kodinomainen ja sitä rytmittävät koulu ja ruokailut. Lapset ovat koulussa päivät ja iltaisin lapset harrastavat ja tapaavat kavereitaan. Säännöllisen päivärytmin ja elämänhallinnan opettaminen lapselle sosiaalista lasta yhteiskuntaan. Arjen yhteisöllisyys lastenkodissa pyrkii kodinomaisuuteen. Nuorella on kuitenkin mahdollisuus omaan paikkaan ja yksityisyyteen. (Törrönen 2003, 34, 76, 100-101.)

Lastenkodin arki sisältää lasten ystävyyttä, läheisyyttä ja samanhenkisyttä, mutta myös kiusaamista, ärsyttämistä ja henkistä etäisyyttä. Nämä yhteisesti jaetut arjen kokemukset vaikuttavat heidän tulevaisuuteensa. (Törrönen 2003, 102.)

7 HAASTATTELUMENETELMÄ

Esitän kaikille haastateltaville samat kysymykset samassa järjestyksessä. Valmiiden kysymysten käyttämisen taustalla on pyrkimys varmistaa, etten haastattelijana vaikuta voimakkaasti haastateltavan vastauksiin omilla mielipiteillään. Pitää myös muistaa, että jo kysymysten luontivaiheessa voi näin päästä käymään. Haastattelijana pyrin puolueettomuuteen ja neutraalisuuteen. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 11-12.)

Strukturoimattomassa haastattelussa taas rakenne muotoutuu ennen kaikkea haastateltavan ehdoilla. Se ei ole niin tiukasti sidoksissa kysymys-vastausmuotoon vaan jättää tilaa vapaalle keskustelulle. Tämä tekee osapuolille mahdolliseksi nostaa uusia aiheita keskusteluun.

Edellä mainittujen menetelmien välimaastossa ovat puolistrukturoidut ja puolistandardoidut haastattelut, joille on luonteenomaista, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 2000, 204–205).

Puolistrukturoiduista haastattelumuodoista tunnetuimpia on teemahaastattelu, jossa käydään läpi samat teemat, mutta kysymysten muotoilu ja järjestys voivat vaihdella.

Kysymyksien laadintaan on kirjallisuudessa monia erilaisia ohjeita. Ohjeet koskevat useimmiten määrällisiä tutkimuksia, mutta yleisin ja olennaisin ohje koskee kysymysten selkeyttä. Kysymysten tulisi olla tarkkoja ja olla kaikille ymmärrettävissä samalla tavalla. Jotta kysymykset ymmärrettäisiin ja vastausten virheet minimoitaisiin, on kysymysten hyvä olla lyhyitä ja ytimekkäitä. Sanavalinta ammattisanaston sekä kuvaavien sanojen kohdalla on mietittävä tarkasti. (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 2000, 202–203.)

Haastattelijana tehtäväni on kuunnella haastateltavan kertomusta ja ohjata keskustelua johdonmukaisesti eteenpäin. Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valitsin puolistrukturoitu kysely. Kyselyni oli laadullinen ja kysymyksiä lomakkeeseen laadittiin kaksi kappaletta. Kyselylomakkeeni on rakenteeltaan yksinkertainen. Siinä esitetään strukturoidut kysymykset sekä avoimia perusteluja vastauksille. Tavoitteenani oli tehdä kysely, johon haastateltavat jaksaisivat vastata ja joka kuitenkin aikaisesti tuottaisi hyödyllistä tietoa.

Kyselyssä käyttämäni kysymykset olivat:

1. Onko lastenkodissa otettu huomioon uskontosi?
2. Olisitko toivonut, että uskontosi olisi huomioitu lastenkodissa?

Haastattelut tein vuonna 2015. Tutkimuksen perusjoukon muodostivat lastenkodissa asuneet ja sieltä pois muuttaneet täysi-ikäiset henkilöt, joiden uskontonsa on islam. Alustavan tutkimusjoukon muodostivat henkilöt, joiden tiesin olleen huostaanotettuja ja asuneen jonkin aikaan lastenkodissa.

Haastattelut kestivät keskimäärin noin puoli tuntia. Haastattelut tein haastateltavien toiveiden mukaisesti Helsingin keskustassa. Pysin aina löytämään rauhallisen kahvilan, jossa oli mahdollista käydä luottamuksellinen keskustelu. Haastattelut toteutettiin haastateltavien toiveiden mukaisesti yleensä viikonloppuisin. Haastateltavat kertoivat yksilöllisistä kokemuksistaan omalla tavallaan, muistaen ja korostaen asioita, jotka heille olivat olleet kokemuksina merkityksellisiä.

Haastattelussa kyselylomake osoittautui oikeaksi valinnaksi, koska nuoret vastasivat mielellään. Huomasin myös haastattelu taitojenikehittyneen tämän prosessin aikana. Vaikka haastateltavana oli vain kaksi nuorta, en kokenut sen olevan ongelma haastateltavien taustasta johtuen. Ei ole helppoa saada haastateltavaksi henkilöitä, jotka haluavat kertoa olleensa sijoitettuna lastenkodissa.

Tarkoitukseni oli myös selvittää juuri näiden nuorten kokemuksia, koska tiesin, että heidät oli helppo saada haastateltaviksi. He ovat positiivisia nuoria miehiä, jotka ovat päässeet elämässä eteenpäin. Uskon kuitenkin opinnäytetyössäni haastateltavien nuorten näkemysten olevan sellaisia, joita ei voi sivuuttaa.

Haastateltavia nuoria oli mukava haastatella ja heidän kanssaan oli helppo työskennellä. He tulivat sovittuun tapaamiseen ajoissa, eikä peruutuksia tapahtunut.

7.1 Haastattelun tulokset

Mä en niin kuin aina jaksanut selittää mun uskontoa ohjaajille. (Ali)

Muslimitaustainen nuori kokee, että hän joutuu usein selittelemään ja perustelemaan lastenkodin henkilökunnalle oman uskontonsa tärkeyttä, vaikka

juuri henkilökunnan pitäisi tarjota nuorille sellainen kasvu- ja kehitysympäristö, joka ei kyseenalaista nuoren uskontoa.

Haastattelemieni nuorten vastauksissa ilmeni, että he olisivat halunneet henkilökunnan tietävän enemmän heidän uskonnostaan, sekä ottavan sen työssään huomioon.

Kerroin jo, kun tulin sinne lastenkotiin, että olen muslimi, enkä syö sianlihaa. Silti joka kerta, kun oli ruokailuhetki, jouduin kertomaan sen uudelleen, koska ohjaajat olivat unohtaneet, et mä en syö sianlihaa. (Mohamed)

Toinen haastateltavista kertoi, että hän olisi toivonut lastenkodin huomioineen paremmin hänen ruokarajoitteensa. Hän oli jatkuvasti joutunut kertomaan, ettei syö sianlihaa. Molemmat haastateltavat toivat myös esiin, että olisivat halunneet lastenkodin ohjaajien olevan paremmin perillä tärkeimmistä islamilaisista juhlapäivistä. Perjantai on pakollinen yhteisrukouksen päivä ja sillä on erityinen uskonnollinen ja sosiaalinen merkitys muslimeille.

Rukousta edeltää seurakunnan imaamin pitämä saarna, jonka aiheena ovat esim. uskonnon sääntöjen tarkentaminen tai yhteiskunnassa nousseet ajankohtaiset asiat. Muslimien perjantain rukoushetki saattaa muistuttaa hyvin paljon kristittyjen jumalanpalvelusta sunnuntaisin. Paastokuukausi ramadan oli asia, jonka molemmat haastateltavat nostivat esiin. Paastokuukausi eli ramadan, on jokavuotinen kuukauden kestävä paasto. Ramadanissa tärkein on lämminhenkinen yhteisöllisyyden jakaminen. Ramadanin loputtua juhliitaan paaston loppumista ja kiitetään Jumalaa siitä, että Hän on auttanut heitä harjoittamaan itsekuria menneen kuukauden ajan. Paaston päättymisjuhlaa vietetään iloisissa merkeissä.

Tulosten perusteella näyttää siltä, että kyseisille nuorille uskonto on tärkeä. Siksi lastenkotien toimintatapoja tulee kehittää niin, että ne ottavat entistä paremmin huomioon eri uskontokuntiin kuuluvia nuorten taustat ja toiveet.

Haastattelun perusteella voidaan todeta, että musliminuoret toivovat, että heidän uskontonsa otetaan paremmin huomioon lastenkodissa. Ihmissuhdetyössä on tärkeää, että nuori kokee, että hänet otetaan vastaan omana itsenään ja häntä kuunnellaan. On tärkeää, että nuoren maailmaa

ymmärretään ja tunnetaan sekä kohdellaan tasavertaisista lähtökohdista. Näitä perusasioita on ihmisten lähtökulttuuri ja uskonto. Olemalla perillä näistä asioista ohjaajan on helpompi työskennellä vuorovaikutteisesti. Kun vuorovaikutus onnistuu hyvin, nuori kokee tullessa kuulluksi sekä ymmärretyksi.

Muslimitaustainen nuori kokee, että hän joutuu usein selittelemään ja perustelemaan lastenkodin henkilökunnalle oman uskontonsa tärkeyttä, vaikka juuri henkilökunnan pitäisi tarjota nuorille sellainen kasvu- ja kehitysympäristö, joka ei kyseenalaista nuoren uskontoa.

Haastattelemieni nuorten vastauksissa ilmeni, että he olisivat halunneet henkilökunnan tietävän enemmän heidän uskonnostaan, sekä ottavan sen työssään huomioon. Toinen haastateltavista kertoi, että hän olisi toivonut lastenkodin huomioineen paremmin hänen ruokarajoitteensa. Hän oli jatkuvasti joutunut kertomaan, ettei syö sianlihaa. Molemmat haastateltavat toivat myös esiin, että olisivat halunneet lastenkodin ohjaajien olevan paremmin perillä tärkeimmistä islamilaisista juhlapäivistä. Perjantai on pakollinen yhteisrukouksen päivä ja sillä on erityinen uskonnollinen ja sosiaalinen merkitys muslimeille.

Rukousta edeltää seurakunnan imaamin pitämä saarna, jonka aiheena ovat esim. uskonnon sääntöjen tarkentaminen tai yhteiskunnassa nousseet ajankohtaiset asiat. Muslimien perjantain rukoushetki saattaa muistuttaa hyvin paljon kristittyjen jumalanpalvelusta sunnuntaisin. Paastokuukausi ramadan oli asia, jonka molemmat haastateltavat nostivat esiin. Paastokuukausi eli ramadan, on jokavuotinen kuukauden kestävä paasto. Ramadanissa tärkein on lämminhenkinen yhteisöllisyyden jakaminen. Ramadanin loputtua juhlietaan paaston loppumista ja kiitetään Jumalaa siitä, että Hän on auttanut heitä harjoittamaan itsekuria menneen kuukauden ajan. Paaston päättymisjuhlaa vietetään iloisissa merkeissä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Lastensuojelun konseptin taustalla on kansallisvaltion idea yhtenäisestä kansasta. Moninaistuvan yhteiskunnan myötä lastensuojelussa tarvitaan kuitenkin entistä enemmän ymmärrystä monikulttuurisuuteen ja vähemmistöjen elämäntilanteisiin liittyvistä kulttuurisista erityiskysymyksistä.

Lastensuojelun perusteista, oikeuksista ja työkäytännöistä ei ole ollut riittävästi keskustelua yhteiskunnassa, huolimatta siitä, että lastensuojelu on keskeisessä asemassa perheiden tukemisessa. Moninaistuva Suomi edellyttää myös lastenkodeilta sitoutumista monikulttuuristen hyvinvointipalvelujen tuottamiseen (Olemme muuttaneet 2000, 49). (Alitolppa-Niitamo & Söderling & Fågel 2005, 49.)

Monikulttuuristen lapsiperheiden tukemisen suunnittelu on oltava pitkäjänteistä, kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista. Lastensuojelulaki edellyttää perheiden kasvatuksen tukemiseksi tehtävää monialaista yhteistyötä. Perheiden neuvonta ja ohjaus sekä perheiden tukemiseksi tarkoitettut vertaisryhmät ovat esimerkkejä hyväksi havaituista kasvatustavoista. Lastenkodin henkilökunnan on oltava laaja-alaisesti kiinnostunut monikulttuurisuudesta ja maahanmuuton erityiskysymyksistä.

Lastenkodin henkilökunnan on varmistettava, ettei muslimitaustaiselle nuorelle välity tunnetta, ettei hänen uskontoaan arvosteta. Lastenkodin henkilökunnan on pyrittävä tarjoamaan turvallinen kasvuympäristö, jossa huomioidaan nuoren uskonnollinen tausta ja jonka arjessa erilaiset monikulttuuriseen perhe-elämään liittyvät kysymykset ja haasteet ovat tuttuja.

Muslimitaustaisen nuoren tulo lastenkotiin saattaa aluksi merkitä hänelle kulttuurisokkia, jonka hän voi kokea stressaavana. Lastenkodissa musliminuorelle tulee vastaan uusi kulttuuri, arvot, traditio, uskomukset sekä normit. Tämä voi aiheuttaa sellaisen kulttuurisokin, jossa hän kieltää todellisuuden, eikä halua käsitellä tilannetta. Joskus sisäinen sekasorto ei välity ulospäin, vaan nuori vaikuttaa rauhalliselta.

Monikulttuurinen lastensuojelutyö saattaa tuoda mukanaan henkilökunnalle uusia haasteita ja tilanteita, joita pitää osata ratkaista eri keinoin. Vieraskulttuuri ja kieli voi hankaloittaa perheiden kanssa tehtävää työtä, mutta siitä ei saa muodostua ylitsepääsemätöntä estettä.

Tämän opinnäytetyön pohjalta syntyi opas. Opas antaa käytännön läheisiä ohjeita lastenkodissa työskenteleville ohjaajille. Oppaassa olevat ohjeet ovat hyvin yksinkertaiset sekä helposti ymmärrettävät. Toivon käytännönläheisten esimerkkien helpottavan ohjaajien työtä, kun he työskentelevät muslimitaustaisen nuoren parissa.

Pidin tämän opinnäytetyön sekä oppaan tekemistä tärkeänä. Se oli minulle palkitsevaa ja antoisaa. Tämä opinnäytetyö osoitti, että moninaistuvan yhteiskunnan myötä on syytä kehittää lastensuojelua entistä monikulttuurisemmaksi. Monikulttuurisuus on lastenkodeissa vielä alkutaipaleella. Uskon vahvasti siihen, että pitkäjänteisellä ja intensiivisellä työskentelyllä voidaan auttaa vähemmistöön kuuluvia perheitä entistä paremmin. Uskon tästä opinnäytetyöstä olevan hyötyä lastenkodeille sekä laajemmin lastensuojelutyötä tekeville ammattilaisille.

LÄHTEET

Alitolppa-Niitamo, Anne & Söderling Ismo & Fågel Stina 2005. Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto.

Anis, Merja 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Helsinki: Väestöliitto.

Broberg, Anders & Almqvist, Kjerstin & Tjus, Tomas 2005. Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita.

Daneshpour, Manijeh 1998. Muslim families and family therapy. Minneapolis: St. Mary University of Minnesota

Forsander, Annika 1994. Etnisyys ja muutos. Teoksessa: Annika Forsander & Elina Ekholm & Rayah Saleh: Monietninen työ – haaste ammattitaidolle. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksen täydennyskoulutusjulkaisuja 9/1994. Helsinki

Hakkarainen, Kai & Lonka, Kirsti & Lipponen, Lasse 2004. Tutkiva oppiminen. Järkeä, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. Helsinki: WSOY.

Hall, Stuart. 1999. Identiteetti. Tampere: Vastapaino

Helsingin kaupunki 2015. Vastaanottoyksiköt. Viitattu 1.9.2015
[<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/nukri/vastaanottoyksikot>]

Hirsijärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hämeen-Anttila, Jaakko 2001. Islam: taskusanakirja. Helsinki: Basam Books

Ikäläinen, Sinikka & Martiskainen, Taina & Törrönen, Maritta 2003. Mangopuun juurelta kuusen katveeseen: asiakkaana maahanmuuttajaperhe. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto

Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Tampere: Vastapaino.

Karvinen, Arja & Partti, Anne 2006. Maahanmuuttajaperhe lastensuojeluasiakkaana. Jyväskylän kaupungin lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia työskentelystä maahanmuuttajaperheiden kanssa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Kujanpää, Saira 2009. Islam ja suomalaisuus – kommentteja suomalaiseen islam-keskusteluun. Nuorisotutkimus 3/2009, 65–69.

Kyrönseppä, Ulla & Rautiainen Juha-Matti 1993. Lapsi laitoksessa. Porvoo: WSOY

Känkänen Päivi & Immonen-Oikkonen Pirjo 2009. Monikulttuurinen perhe koulun kasvatusympäristössä. Teoksessa Lammi-Taskula Johanna & Karvonen Sakari & Ahlström Salme (toim.). Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Känkänen, Päivi & Pösö, Tarja 2008. Lastensuojelulaitokset Euroopassa – tieto ja näyttö keskiössä? Yhteiskuntapolitiikka (5)73/2008, 563-568.

Laakso, Riitta 2009. Arjen rutiinit ja yllätykset. etnografia lastenkotityössä. Tampere: Tampere University Press

Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino.

Lastensuojelulaki 417/2007.

Martikainen, Tuomas & Sakaranaho Tuula 2011. Mitä muslimit tarkoittavat? Keskustelua islamilaisista virtauksista Suomessa ja Euroopassa. Turku: Savukeidas

Martikainen, Tuomas 2006. Ylirajainen kulttuuri: Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura

MTV3 2012. Yhä useampi maahanmuuttajaperhe päätyy lastensuojelun asiakkaaksi. Viitattu 1.8.2015. [<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/yha-useampi-maahanmuuttajaperhe-paatyy-lastensuojelun-asiakkaaksi/2492184>]

Mutka, Ulla 1998. Sosiaalityön neljäs käänne: asiantuntijuuden mahdollisuudet vahvan hyvinvointivaltion jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Pakaslahti Antti & Huttunen Matti 2010. Kulttuurit ja lääketiede. Helsinki: Duodecim

Rastas, Anna & Huttunen, Laura & Löytty Olli (toim.) 2005. Suomalainen vieraskirja. Tampere: Vastapaino

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Haastattelu : Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa: käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2005. Monikulttuurisuus Suomen terveydenhuollossa. Helsinki: Yliopistopaino.

Tiilikainen, Marja 2004. Tyttöjen ympärileikkaus terveydenhoitajien työssä. Kyselytutkimus pääkaupunkiseudulla toimivien terveydenhoitajien kokemuksista ja koulutustarpeista. KokoNainen-projekti, Ihmisoikeusliitto.

Tuokko, Tuula 2007. Hoitotyön kulttuurinen kompetenssi. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö. Hoitotiede. Yhdenvertaisuuslaki 21/2004.

Wenger, Etienne 1999. *Communities of Practice. Learning, Meaning and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

LIITTEET

ELÄMÄ LASTENKODISSA

1. Onko lastenkodissa otettu huomioon uskontosi?

a) Ei

b) kyllä

2. Olisitko toivonut, että uskontosi olisi huomioitu lastenkodissa?

a) Ei

b) Kyllä

Vinkkejä monikulttuuriseen kohtaamiseen

Opasvihko antaa monenlaisia vinkkejä muslimitaustaisen - asiakkaan kohtaamiseen.

Opas sisältää myös hieman tietoa Islamista.

Herttoniemen vastaanotto

Vastaanotto-osaston tehtävänä on turvata lapsen tilanne, tukea lasta ja perhettä, sekä arvioida lapsen kokonaistilannetta yhteistyössä eri tahojen kanssa.

Kulttuurinen herkkyys edellyttää henkilökunnalta eri kulttuurista tulevan ihmisen arvostamista, omaa avoimuutta, empatiaa, halukkuutta kuunnella ja käydä dialogi.

Tietoa islamista

Yli viidesosa maapallon väestöstä lukeutuu muslimeihin. Islam on nykyään myös eurooppalainen uskonto. Islaminuskoiset kutsuvat itseään muslimiksi. Jokainen yhteisö on perinteisesti tuonut mukanaan omat historialliset tapansa ja kulttuuriperintönsä, joita usein pidetään osana heidän islamilaista identiteettiään ja kulttuuriaan. Eroista huolimatta ovat islamin peruspilarit kaikkialla samat.

Islamin viisi peruspilaria:

1. uskonnon tunnustus
2. rukous
3. paasto
4. almuvero
5. uskontunnustus
5. pyhiinvaellus

Pitääkö nuoren perhe tiukasti kiinni perinteistä?

Perhe voi kokea ongelmien esittämisen ulkopuoliselle turhauttavaksi ja voimattomaksi. Vanhoja tapoja tai kulttuureita ylläpitäville perheille tulisikin antaa mahdollisuus säilyttää arvokkuutensa ottamalla heidät mukaan päätöksentekoon.

Kulttuurisensitiivinen työote

Kulttuurisensitiivinen työote on työntekijän tietoisuus omista oletuksistaan, arvoistaan ja

Vinkkejä muslimitaustaisen nuoren kohtaamisessa:

- Ensitapaamisessa olisi hyvä luoda rento ilmapiiri
- Pyri luomaan luottamuksellinen suhde
- Ole oma itsesi, älä aliarvioi asiakasta
- Kysy rohkeasti uskonnosta
- Nuori kohdattavana yksilönä, ei uskonnon edustajana